

Katong Batja 09a

Fridus Steijlen in boekenrubriek Katong Batja Nieuwsbrief Moluks
Historisch Museum juli 2016

In katong batja/wij lezen zetten wij voor u nieuwe publicaties, die relevant zijn voor het Molukse verhaal, op een rij. Met enige regelmaat geven we een korte beschrijving van recente artikelen, boeken of films, video's of multimediale publicaties. Het zijn publicaties die gaan over Molukkers in Nederland, over de Molukken of over zaken die belangrijk zijn voor Molukkers. Het gaat zowel om fictie als non-fictie, populair en wetenschappelijk, verschenen bij uitgeverijen of in eigen beheer, zowel in het Nederlands als in het Maleis, Indonesisch of Engels.

De afgelopen maanden zijn er enorm veel publicaties verschenen die de moeite van het lezen waard zijn. Daarom in deze Nieuwsbrief maar liefst twee katong batja's! Dit deel beschrijft publicaties die exclusief over Molukkers en het Molukse erfgoed gaan. Het tweede deel van Katong Batja gaat over publicaties waarin onder andere Molukkers en het Molukse erfgoed een onderwerp zijn.

De Molukse wijken 1960-2016

In mei verscheen digitaal: 'De Molukse wijken 1960-2016' samengesteld door Erik Koks. Koks heeft al langer banden met de Molukse gemeenschap en hoorde dat de wijken aan het veranderen waren. Hij vroeg zich af hoe het er met de wijken voor staat en wat het effect was van bijvoorbeeld de overdracht aan woningbouwverenigingen. Twee maanden heeft hij intensief materiaal over de wijken bij elkaar gezocht en enquêtes uitgezet onder stichtingen en individuen, onder andere via Facebook. Koks stelt in zijn rapportage dat gangbare cijfers over het aantal Molukse wijken (62) niet kloppen. Hij laat zien dat een aantal van die Molukse woonconcentraties geen echte wijken waren maar kleine concentraties, of zelfs volledig verspreid wonende Molukkers. Op zich is dat niet nieuw, dat is eerder geschreven. Misschien zou de vraag vooral moeten zijn of Molukkers zelf het idee hebben of zij een gemeenschap vormen, met een eigen Molukse raad en vroeger een stichting? Zoals in Gennep (zie verderop). Of in Assen, waar Molukkers plachten te spreken over drie wijken, waarvan Koks er slechts één als echte wijk definieert. Desalniettemin is het rapport een mooie aanzet om meer over de huidige situatie van de wijken te weten te komen en vraagt het om een vervolgonderzoek. Het rapport is [hier](#) te downloaden.

Masa Lampau jang hidup 'een levend verleden'; 50 jaar Molukkers in Waalwijk

Eigenlijk moest Masa Lampau eerder verschijnen. Al in 2014 woonden Molukkers, moslims en christenen, 50 jaar in Waalwijk. Het boek gaat zowel over Molukkers in Nederland als die in Waalwijk en het traject naar Waalwijk. Het grootste deel van de geschiedenis wordt verteld aan de hand van verhalen en ervaringen van Waalwijkse Molukkers of Molukse Waalwijkers (zoals Usman Santi het in het voorwoord formuleert), Molukkers die ooit in Waalwijk woonden en betrokken Nederlanders. Het is een bonte verzameling van stemmen geworden, afgewisseld met pantuns (vierregelige sneldichten). Een serie foto's illustreert de manier waarop de Molukkers in drie woonconcentraties terecht kwamen in Waalwijk. Er wordt ook geschreven over de roerige jaren zeventig en over de Kerusuhan, het conflict in de Molukken aan het einde van jaren negentig: wat deden die periodes met hen? Wat zien zij als de 'uitdagingen voor morgen'?

Het boek is niet alleen ambitieus qua opzet omdat er zoveel stemmen te horen zijn. Het is ook een uitermate eerlijk boek. De samenstellers leggen enkele moeilijke momenten van de historie van Molukkers in Waalwijk op tafel, echter zonder deze daadwerkelijk te duiden. Bijvoorbeeld het conflict rond de moskee in augustus 1978 dat zo hoog opliep dat de politie intervenieerde in de Doelenstraat. Vlak daarna vertrokken enkele gezinnen uit Waalwijk naar elders. De samenstellers hebben de bladzijden die over deze periode gaan zelfs zwart gemaakt. En er wordt naar nog meer spanningen verwezen. De oud-directeur van de MAVO vertelt over het geweld tegen hem op school en over brieven aan zijn collega met daarin de mededeling: "Ik ontmoet je vanavond wel op het kerkhof". Of later rond de Kerusuhan. Ook toen was er spanning onder Molukkers in Waalwijk. Het staat tussen de regels, maar het wordt niet uitgewerkt. Misschien omdat ze in Waalwijk een methode hebben gevonden om gezamenlijk te blijven optrekken. "Eigenlijk hebben we nooit echt met elkaar over de Kerusuhan gesproken", zei iemand tijdens de gesprekken voor het boek. Door de spanning en de conflicten wel op tafel te leggen, maar niet helemaal te ontleden en te duiden, voorkom je escalatie. Dat gebeurt dus ook in het boek. De samenstellers hebben daarmee een 'levend verleden' beschreven waarin de Molukkers in Waalwijk zich

kwetsbaar hebben durven opstellen.
Masa Lampau is verkrijgbaar voor € 15,00 (excl. verzendkosten) via Usman Santi.

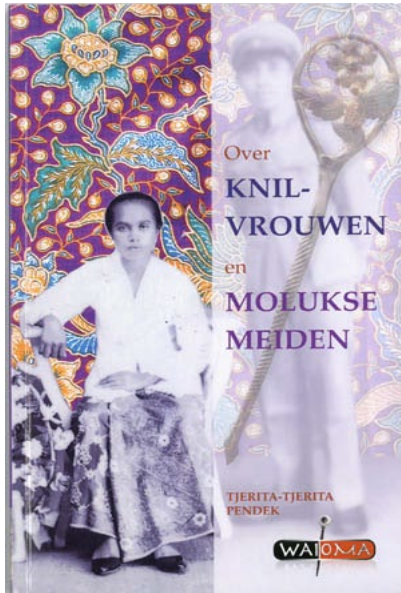
Genapium, een Molukse enclave tussen Maas en Niers

Een tweede 'herdenkingsboek' dat recent uitkwam heet 'Genapium': over de Molukse gemeenschap in het Noord-Limburgse Gennep. Met het boek staat de initiatiefgroep stil bij 65 jaar Molukkers in Gennep. Ook de geschiedenis van woonoord Genapium, waar Molukkers al direct in 1951 werden ondergebracht, wordt verteld aan de hand van verhalen van Gennepse Molukkers en een aantal Nederlanders. Vanaf het midden van de jaren zestig werden de Molukkers in enkele buurten in Gennep gehuisvest. Sommigen kwamen ook uit andere woonorden, zoals Vierlingsbeek. De laatste gezinnen verlieten Genapium in 1979 voor een woning in de Gennepse Roofvogelbuurt, ongeveer een kilometer verderop.

Er is gekozen voor een opbouw met portretten van Gennepse Molukkers en Nederlanders die lokaal of landelijk enige bekendheid hebben. Zoals dominee Ulis Rutumaleassy (en zijn echtgenote) die lange tijd voorzitter van de GIM (Geredja Indjili Maluku, de Molukse Evangelische Kerk) was. Of Salmon Lekatompessy die het in 2015 schopte tot carnavalsprins Sam d'n Urste. Daarnaast ook Johana Pattiruhu-Tomasila en Margareta Parera-Lekatompessy: de keukenprinsessen, die jarenlang deel uitmaakten van de kookploegen bij belangrijke festiviteiten. Een bijzonder portret van een Nederlander is dat van mevrouw Linders, de weduwe van kruidenier Jan Linders, die melk kwam verkopen in Genapium en wiens kruidenierszaak uitgroeide tot een keten van 59 winkels. Tussen de regels van de portretten door tekent zich de geschiedenis van de Gennepse Molukkers af. Het leven in het woonoord, de overgang naar de wijk, de relatie met politiek, werk en vrijetijdsbesteding. Maar ook Gennep verlaten of juist in Gennep komen wonen vanwege werk of vriendinnetje. De redactie heeft niet geprobeerd om de portretten naar elkaar toe te schrijven, waardoor

de Molukse gemeenschap in Genep vanuit verschillende perspectieven wordt beschreven. Uiteraard wordt ook Genapium afgesloten met een Genneps-Moluks 'fotoalbum'.

Genapium is verkrijgbaar voor € 15,00 (excl. verzendkosten) via Joke Samallo.

Over KNIL-vrouwen en Molukse meiden. Tjerita-tjerita pendek
'Over KNIL-vrouwen' is een kleinood geschreven door Jacqueline Hetharia-Bakarbesy. Het is haar tweede verhalenbundel, de eerste verscheen in 2011 onder de titel 'Over KNIL-vrouwen, kain² en kebaja's'. In 2013 maakte ze deel uit van het Capels Schrijverscollectief dat 'Schrijvers aan de IJssel' publiceerde. Jacqueline publiceert onder de naam Waioma, een samentrekking van de dorpen Waai en Oma op de Molukken. Daar liggen haar roots.

De inspiratie voor haar tweede bundel 'Over KNIL-vrouwen' is afkomstig uit een oud album met familiefoto's. Herinneringen herleven door deze foto's. Daarnaast ontstonden ook nieuwe gedachten en vragen die beantwoord moesten worden. Het gevolg is een verzameling observaties en overpeinzingen die laagdrempelig inkijkjes geven in het leven en de geschiedenis van Molukkers in Nederland. Over de Sidi (belijdenis), de hutkoffer waarin speciale kleding werd bewaard, Nene (oma), maar ook over het opgroeien als Moluks meisje. Het kan niet anders dan dat een dergelijke bundeling van gedachten ook een ode is aan de mensen van wie Waioma afscheid heeft moeten menen. De gedachten van Waioma zijn als de gerechten die zij van haar Nene leerde: die koestert ze en presenteert ze op speciale dagen zodat Nene in haar herinnering voortleeft.

'Over KNIL-vrouwen' is verkrijgbaar voor € 14,95 (excl. verzendkosten) via waioma@hotmail.com.

Molukkers in Nederland, een sociale geschiedenis van uitersten

In het speciale themanummer 'Integratie' van Groniek (208/209), een tijdschrift onder redactie van studenten geschiedenis aan de Universiteit Groningen, verscheen 'Molukkers in Nederland, een sociale geschiedenis van uitersten' geschreven door Fridus Steijlen. In dit artikel laat Steijlen zien hoe de geschiedenis van Molukkers in Nederland via uitersten verliep. Gekomen als loyale steunpilaren in de kolonie en afgedankt na aankomst. Van geïsoleerde woonoorden via harde confrontaties en gewapende acties tot een overeenstemming in 1986. Van een toenemende participatie in de Nederlandse samenleving tot een desillusie en het gevoel in de steek gelaten te zijn tijdens de burgeroorlog op de Molukken.

Het zomernummer van Groniek (2016: 208/209) is verkrijgbaar voor € 8,50 via de website van [Groniek](#).

Lees verder: **Katong Batja 2**